

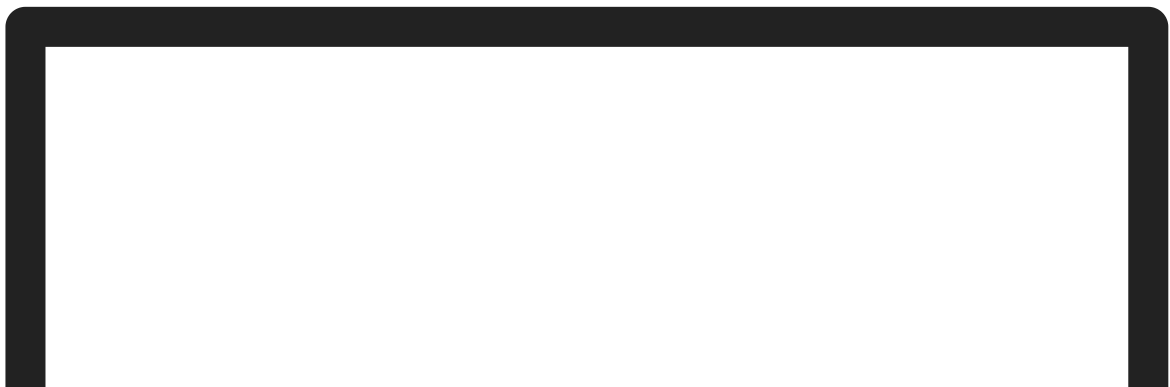


«ЯКЩО БУДЕШ У БОЯРЦІ...»



“Если будешь в Боярке, кланяйся от нас...”^[1], – писала 1 серпня 1891 р. Михайлові Грушевському його мати Глафіра Захарівна. Боярка... Цей топонім часто згадувався у родинному листуванні Грушевських упродовж кількох десятиліть. Що ж то за місцевість і чому вона займала таке помітне місце в житті цієї родини? Ми спробуємо не лише поринути в Боярку Грушевських, але й пройтися тими місцями через понад століття – в наш час.

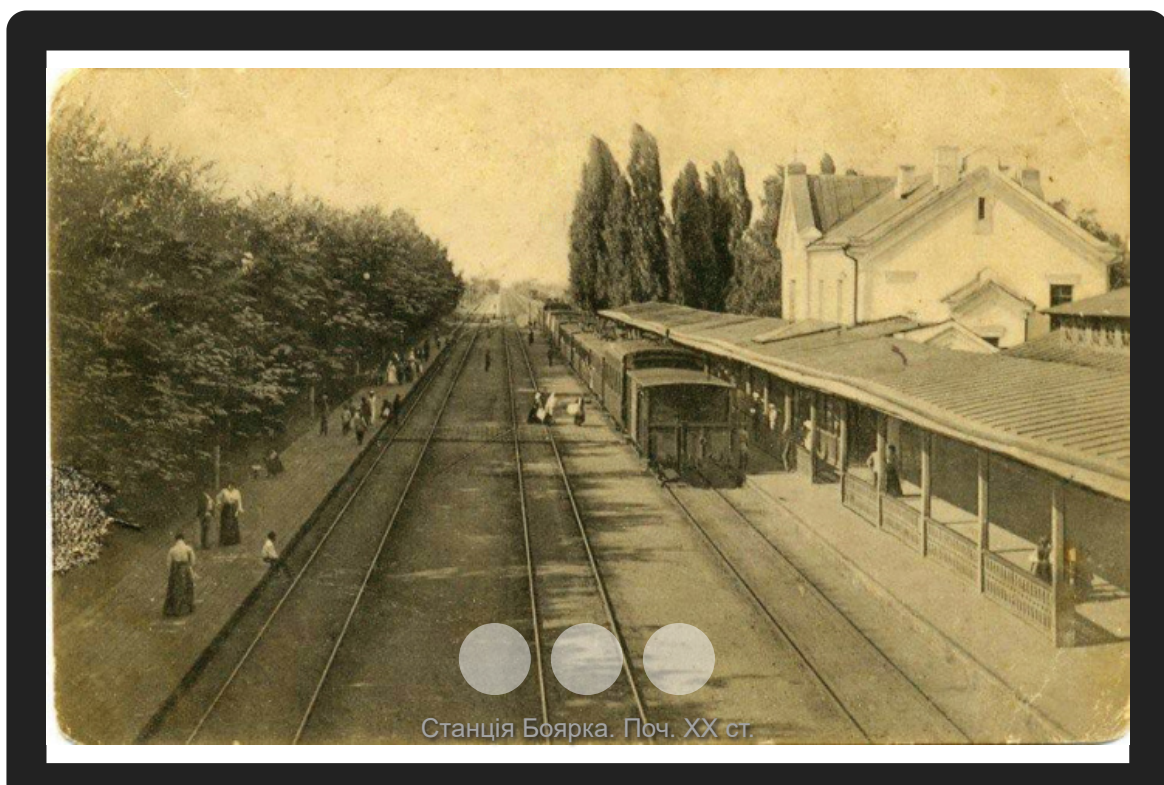
Те загублене в прикиївських лісах поселення з прадавньою майже забутою історією, яку пам'ятало хіба що понищене городище-замчище над річечкою Притвіркою з пізнішою Михайлівською церквою, упродовж кількох останніх століть звалося Будаївкою.





Поява 1868 р. на лісовій околиці Будаївки першої від Києва залізничної станції вдихнула нове життя в її неквапливе існування. Проте свою назву станція отримала чомусь не від Будаївки, а від іншого села, розташованого значно далі — Боярки (нині — село Тарасівка). Незабаром від станції лісову хащу прорізали дві вулиці-просіки з суто київськими назвами Хрещатик і Липки, що забудовувались дерев'яними будиночками-теремами з вишуканим різьбленням. Пізніше постала двоповерхова цегляна будівля вокзалу з довгими навісами, перонами й металевим пішохідним мостом. Так утворилось фешенебельне дачне селище, що стало продовженням давнього села Будаївки, але звалось воно, як і станція, Бояркою. Упродовж десятиліть поселення жило з двома назвами: Будаївка (здебільшого, так традиційно називали його стару частину) і Боярка, аж поки не перемогла Боярка.

Разючі зміни, викликані появою залізничної станції, відразу помітив тогочасний краєзнавець Лаврентій Похилевич: «Будаевка, недавно еще незначительная деревня, [...] не иначе должна быть трактуема, как пригородом Киева; потому что не только содержит разнородное и разноверное население, число которого в данный момент определяется лишь приблизительно, не только служит резиденциею административных властей, начиная от полицейского пристава; но пригород этот обзавелся уже лавками, складами, трактирами, питейными и увеселительными заведениями, шикарными постройками с садами и цветниками, даже летним театром. [...] Деревенский облик Будаевка получает лишь позднею осенью и зимою; напротив того, весною, особенно летом, превращается в многолюдный и шумный по вечерам пригород»^[2].



То було справжнє містечко розваг, відпочинку та оздоровлення. Цьому сприяли не лише зручність і відносна дешевизна сполучення з Києвом (48 копійок за проїзд дачним потягом в обидва кінці), але й добре організоване дозвілля, зокрема, безплатні концерти, які щотижня по неділях і четвергах давали залізничні оркестр і хор. «Несмотря на довольно существенные недостатки этой дачной местности, как отсутствие хорошего купания, обилие дачников, число которых в сезон доходит до 10 тыс. чел., невыносимую пыль главной ее улицы Крещатик и т. д., туда ежегодно устремлялась почти вся масса киевлян, искавшая летнего отдыха на лоне природы»^[3], – повідомляв довідник 1910 р.



До послуг відпочивальників були вже згадуваний праліс з його окультуреним відгалуженням – Залізничним парком, каскад ставів з пляжами, купальнями, рятувальною службою і прокатом човнів^[4], поштово-телеграфна станція (відкрита 1894 р.^[5]), аптека, кумисно-кефірний заклад, пожежна дружина, ряд крамниць і, зрештою, великий базар. Та вирішальним фактором, який приваблював дачників до Боярки-Будаївки, був чудовий сосновий (місцями мішаний) ліс з настоящим на хвої цілющим повітрям. Тогочасні лікарі добре розуміли його значення для здоров'я людей.

Дача особнякъ

въ 7 комн. отдается въ наемъ
Боярка, Крещатикъ № 61.

Въ Бояркѣ, по Крещат.
№ 65 отда-
ются въ наемъ дачи: особнякъ
4 комн. съ кухней и 3 комн
съ кухн.

Отдается дача въ Бояр-
кѣ по Крещат
№ 75. 7 комн. мансардо, 2 кух-
ни, ледникъ, погребъ, конюшня,
экипажный сарай и дровникъ
цѣна 560 р. и дворникъ на
счетъ даченанимателя. 600 руб.
дворникъ на счетъ дачевлад-
дѣльца узн.у дачевладѣл. Кіевъ,
Кузнечная 14 кв, 19.

1, 2 и 6 **Въ Бояркѣ**
комн отда-
ются Крещат. 64.

Въ Бояркѣ прод: дача
Крещ. 50
узн. въ Кіевѣ М.-Благовѣщ. 80

1, 2, 3, и 4 **Въ Бояркѣ**
комн. со
службами отдаются въ наемъ
Крещ. № 7.

Разныя дачи въ наемъ
Боярка,
Крещ. № 2.

Отдается 4 квартиры
каждая со-
стоитъ изъ 2 комн. и кухни со
службами цѣна отъ 80 руб. до
110 руб. Боярка, Вокзальная ул.
№ 1. дача Третьяковой.

Святошино Южная 430
9 ком. 3 кух.

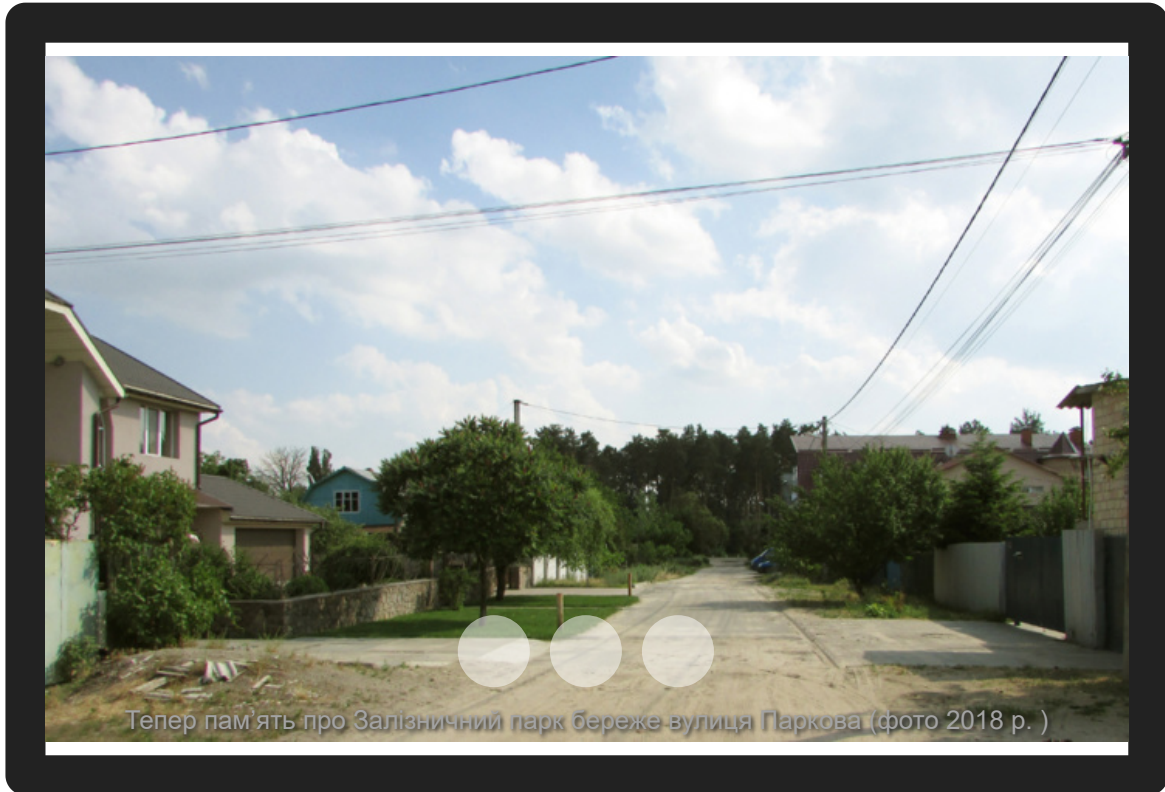
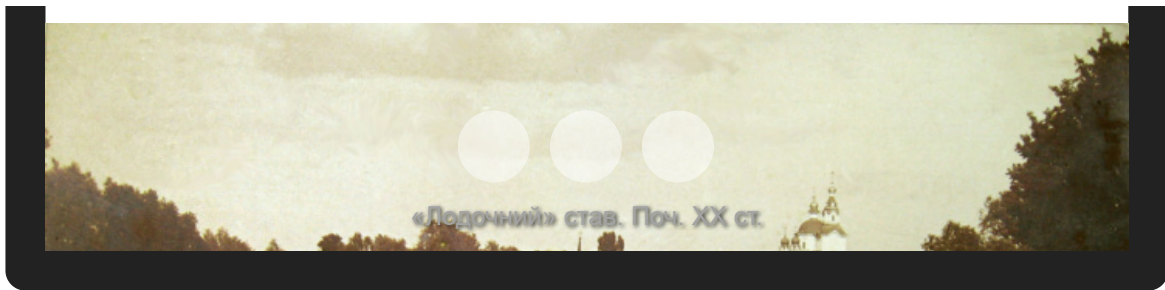
4 больш веранды. фрукт сад.
1000 кв с веѣ удобства. Сда-
ется съ мебелью на все лѣто
700 руб. На весь годъ 800 руб.
Домъ приспособленъ къ зимѣ и
въ немъ живутъ. Имѣ-
ются печи и каминъ. Эта же
дача продается за 7500 руб. со
всѣмъ инвентаремъ. Допуска-
ется разсрочка по соглашенію
справится на дачѣ у сторожа.
письменно: Бердичевъ Пушкин-
ская 26 Капитонъ Левисъ.

Имѣю дачу 3 ком. пер.
кухни. и лед-
никъ; комн. большія, 4¹/₂ арш,
вышины Усадьба 4 дес., лѣсъ.
лугъ и не глубокое, но есть ку-
панье—вода чистая проточная.
сырости ни малѣйшей. Могу съ
посудой, мебелью и даже ло-
шадью, ходьбы отъ вокзала
10—12 минутъ Ъзды отъ Кіева
1 ч 10 м. **Немѣшаево I-е** на 39
верстѣ Ковельской линіи. Пла-
та за сезонъ отъ 100—150 руб.,
смотря что потребуется при да-
чѣ. Есть и піанино, можн имѣть
уроки музыки и пѣнія—если
пожелаютъ. **Дача Якова Петро-
вича Артемовскаго.**

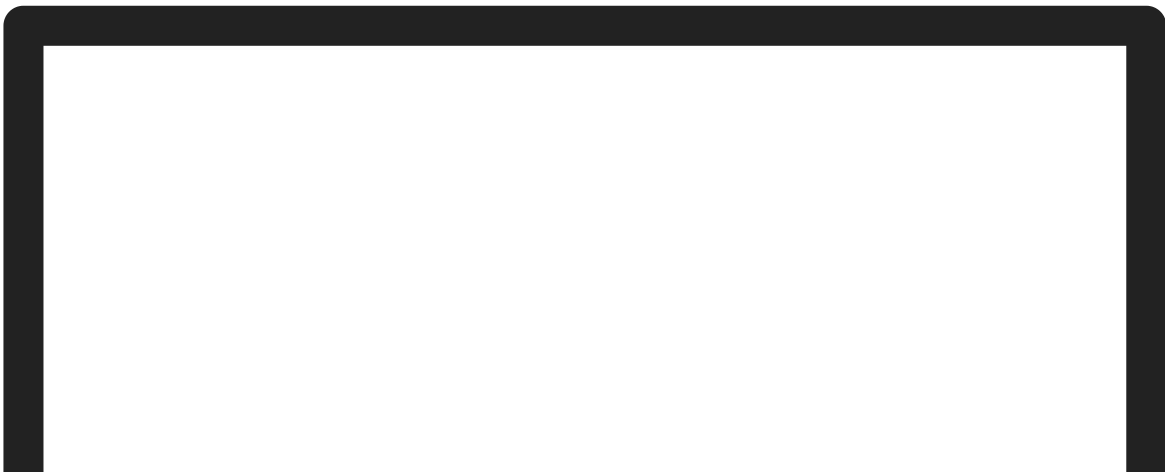
Дачи въ Святошино по
Сѣверной ул. № 121
въ наемъ по 3 комнаты съ
кухней и верандами и одна
въ 2 комнаты съ кухней и ве-
рандой спр. Б.-Житомирская 18
кв. 3. отъ 5—7 ч. вечера.

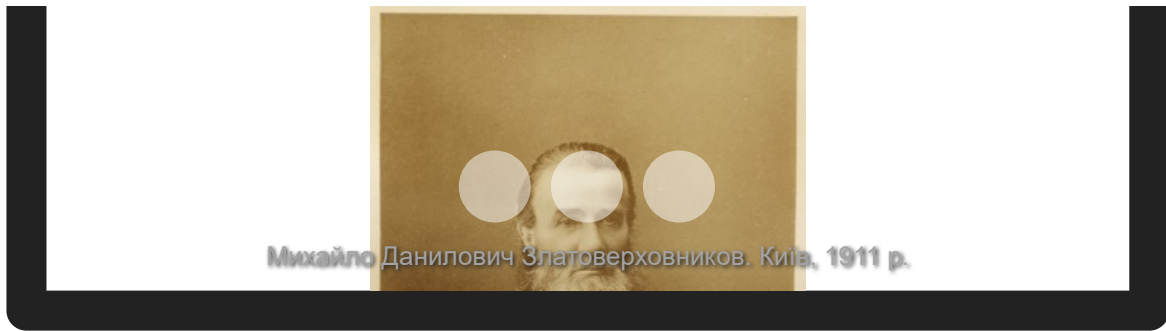
↗ Боярські дачі були першою і головною зоною відпочинку дореволюційного Києва.





Схоже, що знайомство з Бояркою для Михайла Грушевського відбулося через його родичів Златоверховникових – Павлину Захарівну (сестра Михайлової матері) та її чоловіка Михайла Даниловича, який у 1878 – 1908 рр. був священником Миколаївської церкви 1-ї Київської гімназії, а пізніше – протоієреєм Софійського собору[6]. Студент Грушевський у 1888 – 1890 рр. мешкав при гімназії у службовій квартирі Златоверховникових і бував з ними на їхній дачі в Боярці. “Как же твое существование насчет квартиры. Они [Златоверховниковы. – М. К.], должно быть, скоро в Боярку переедут”[7], – стурбовано запитувала Михайла Глафира Грушевська навесні 1890 (?) р. Змінивши квартиру, він продовжував зберігати з цією родиною добрі відносини і надалі відвідував її. “Заходил я во вторник к Златоверховниковым, [...] сейчас после Троицы они собираются выехать в Боярку”[8], – писав Грушевський-син матері 22 травня припл. 1890 р.





На жаль, тепер уже важко сказати, де саме в Боярці була дача Златоверховникових (скоріше всього, на Хрещатику чи Липках), оскільки в листах про це прямо не йдеться, та й сама дача довго не проіснувала. Відповідаючи 4 листопада 1892 р. на Михайлів лист, Глафіра Захарівна співчувала: “Ты пишешь, что дача Златоверховниковых сгорела. Жаль, очень жаль, должно быть, от поджога, так хорошо была устроена”^[9].

Після пожежі Златоверховникови дачу в Боярці вже не відбудували, їхні уподобання змінилися на користь Фастова, але до Боярки їздила з дітьми на літо інша родичка – Марія Федорівна Ковалевська (дівооче прізвище Грушевська), яка була сестрою Михайлового батька – Сергія Федоровича. “А в Киеве погода теперь хорошая, каштаны и сирень цветет и так тепло и хорошо. Люди думают уже на дачу выезжать, и Златоверховниковы думают ехать в Фастов, а Ковалевская думает поехать к дочке Зине, а Леля^[10] с[о] старшей поедут на дачу в Боярку. [...] Ну а Вы когда уже на дачу собираетесь?”^[11], – писала 13 травня 1902 р. синові Михайлові Глафіра Грушевська. Це листування зайвий раз нагадує, що до революції виїзд на літні дачі вважався поміж більш-менш забезпечених містян річчю мало не обов’язковою. Численні листи свідчать, що молодий Михайло Сергійович у ті роки й сам бував у Боярці, зокрема, відвідував відпочиваючих родичів. «Если будешь в Боярке, кланяйся от нас дяде Зах[арию] Зах[арьевичу]...»^[12], – писала мати Михайлові 1 серпня 1891 р., нагадуючи, щоб син не забув перевідати її брата Захара Захаровича Оппокова, який у Києві працював викладачем Володимирського Київського кадетського корпусу і також надавав перевагу літньому відпочинку в Боярці. «Приехали наши с Боярки с поклонами от дорогих родных»^[13], – розповідала в недатованому листі (1891(?) р.) Михайлові його сестра Ганна, а в іншому листі 5 серпня 1891 р. запитувала: “А ты был в Боярке или тоже все с[о]бираешься?”^[14]. Ніби відповідаючи їй, юнак у також недатованому листі повідомив: “На Успенье я собрался в Боярку; там уже разъезд, публики мало”^[15].



↯ Михайло Грушевський – студент Київського Університету Св. Володимира. Київ. Приблизно 1890 р. Фото зберігається в ІММГ.

Дещо пізніше, також навчаючись у Київському університеті, відкрив для себе Боярку Олександр Сергійович Грушевський – молодший Михайлів брат. Тут подовгу мешкали Парфененки – родина його майбутньої дружини Ольги Олександрівни (хто зна, чи не в Боярці часом познайомились Олександр та Ольга?). Так, ще за три роки до їхнього майбутнього весілля Олександр Грушевський писав батькам: «Парфененки уже в Боярке, и я уже был у них. [...] Устроились довольно уютно и недорого»^[16] (10 травня 1905 р.). А ставши вже Грушевською, Ольга Олександрівна запрошувала до себе в гості на боярську дачу чоловікову сестру – Ганну Сергіївну Грушевську (Галю, в заміжжі Шамраєву): «Милая, дорогая Галичка! Итак мы с Вами скоро увидимся. [...] Конец лета проведете в Боярке, в лесу, и я надеюсь, что эту зиму не будете больше болеть. Поезд из Киева утром выходит в 10 ч. 50 м. утра, так что Вы можете успеть приехать утром»^[17] (червень 1908 р.). З листів бачимо, що Грушевські обрали собі лісову околицю Будаївки, де було спокійно та й житло коштувало значно дешевше. Завдяки чудовій природі, добротному й недорогому будаївському базарові (він, схоже, був на тому ж місці, що й тепер) дачники успішно поправляли здоров'я. «Усердно питаемся земляникою, берем по 4-5 фунтов и едим с молоком и сметаной»^[18], – додавала Ольга Олександрівна в іншому листі.

Чи бував тоді разом з ними в Боярці-Будаївці сам Михайло Сергійович Грушевський? Так, бував, не зважаючи на серйозні житейські клопоти, пов'язані з купівлею 1908 р. садиби в Києві на вулиці Паньківській, 9 (тут тепер міститься Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського), будівлею там великого 6-поверхового будинку, ремонт і вмєблюванням помешкань. Так, щойно приїхавши зі Львова, Михайло Сергійович 24 серпня (6 вересня) 1908 р. записав у своєму щоденнику: «Київ. Стрів нас Павло Фил[ипович], дома була Галя. Зараз поїхали на Подол купити умебльов[ання]. [...] Пополудні поїхали до Боярки, де були ще наші і Дапквієв^[19]. Мама нездорова була трошки. Вернулися о 10 ½, [вечора]»^[20].



↻ Ольга Олександрівна Парфененко (в заміжжі Грушевська). Фото поч.. ХХ ст.



↻ Михайло Грушевський у родинному колі. Стоять: Олександр (брат), Ганна Шамраєва (сестра), Михайло, Марія (дружина). Сидять: Сергій та Оля Шамраєви (небожі), Катерина (дочка) і Глафіра Захарівна (мати). Київ. Вересень 1905 р. Фото зберігається в ІММГ.



↯ Глафира Захарівна Грушевська на дачі після вдалого збору грибів. Боярка(?). Приблизно 1908-1912 рр. Фото зберігається в ІММГ.



↯ Сергій Шамраєв (Шамрай) на лісовому відпочинку. Приблизно 1912 р. Фото зберігається в ІММГ.

Ганна Сергіївна вважала за свій обов'язок виїхати з дітьми на дачу до Боярки-Будаївки. Про нетерпіння зробити це засвідчує її лист до Михайла Грушевського: “В неділю приїжджав господар тієї дачі, що ми наняли в Будаєвці, недалеко від Боярки, то говорив, ще сніг лежить в лісі і що вони тільки починають орати. Лікар радив їхати якнайскорше на дачу, і я уложила собі їхати зараз після Великодня, а тепер очевидно сього не можна буде робити, бо що ж його робити на дачі, як так зимно?! Треба почекати тепла, а доти сидіти в гóроді”. “Мріємо про ліс та дачу”^[21], – наголошувала вона в іншому листі (30 травня 1912 р.). Ті листи доповнює ряд фотокарток, де ми бачимо родину Грушевських на тлі лісових пейзажів, поміж яких, напевно, була і Боярка.

На жаль, Михайла Грушевського ми не знаходимо на тих фотокартках. Очевидно, що для нього перебування тут було значно коротшим і змістовнішим. Він вмів, як ніхто інший, бачити й відчувати прадавню традицію поселення над Притвіркою, намагався зафіксувати її. В одному з його тогочасних видань^[22] ми знаходимо унікальний видовий фотознімок, де впізнаємо місцевість біля «Церковного» й «Лодочного» ставків. З допомогою світлини цікаво не лише побачити, як виглядала історична Будаївка понад століття тому, але й порівняти зміни в забудові поселення та побуті його мешканців.



Можна впевнено заявити, що тут Грушевські не почувались самотніми. Адже поміж усіх київських дачних передмість саме Боярка найбільше вабила українську інтелігенцію Києва, яка створила тут один зі своїх знакових осередків. Серед них були подружжя відомих громадських діячів Федір та Віра Матушевські, історик і громадський діяч Дмитро Дорошенко, лікар Модест Левицький, визначний лісознавець Борис Іваницький, композитор і громадський діяч Микола Лисенко, численна родина відомих вчених Кістяківських і родина Олександра Кониського, а також багато інших, менш відомих особистостей.



↗ Тамара Грушевська. Приблизно 1908 р. Фото зберігається в ІММГ.

Яскравою замальовкою про один день життя вченого на відпочинку в Будаївці стали спогади з дитячих років їхньої родички Тамари Марківни Грушевської (1905 – 1992) – доньки священника (згодом єпископа УАПЦ), етнографа і краєзнавця Марка Грушевського (1865 – 1938). Якось улітку, приїхавши з дружиною та дітьми в Київ у гості до Михайла, Ганни та Олександра Грушевських, Марко Федорович довідався, що вони перебувають на дачі, тож, як згадувала Тамара Марківна, “батьки вирішили поїхати на дачу. [...] Коли приїхали дачним поїздом і він відійшов, то перебігали через колії на другий бік від станції. Теклюня (покоївка Грушевських. – *М. К.*) вела до хати, йти було недалеко лісом. Там було багато гостей [...]. Гості всі були дорослі. А знайомі діти були: Катруся (донька Михайла Грушевського. – *М. К.*), Олюся і Сергій (діти Ганни Грушевської. – *М. К.*). Катруся повела в ліс, що починався зразу і ми шукали земляніку. Її було не багато. Потім позвали до столу. Він був пишно вбраний. [...] Це було святково. Мабуть, чийсь іменини. По застоллю пішли в ліс, який починався з веранди. Дехто сів на веранді, а ми, діти – гулять в різні ігри: квача, довгої лози, запалили вогнище, плигали через нього, і з нами бігав в ката і миші, і в усякі ігри Михайло Сергійович, батько і ще два чоловіки. Один, з якого я потім любивалась в Києві, бо часто зустрічала у Грушевських. Це був Мар’яненко, артист. Було якось дуже весело. Втішно. Багато співали. У матері був чудовий голос, і вони з Мар’яненком співали дуети. Але співали і всі. [...] Приїхавши додому, я все гралась з ляльками в дачу Боярка і дачу Мотовилівка”^[23].

Звернімо увагу: через багато років Тамара Марківна вже не могла точно назвати, де саме – в Боярці чи Мотовилівці – вона з батьками провідувала Грушевських. Але згадувала, що вони, “коли приїхали дачним поїздом і він відійшов, то перебігали через колії на другий бік від станції”, а потім “до хати йти було недалеко лісом”. Отже, йшлося про Боярку, але не про відому станцію з вокзалом, а про невелику платформу в лісі, що її старі довідники через невеликі розміри називали просто “Майданчиком”. Якщо станція Боярка призначалась переважно для мешканців Хрещатика, Липок і прилягаючих кварталів за залізницею, то “Майданчик” був близьким для будаївців. Від того переходу до вищеназваних будаївських вулиць стежка, дійсно, йшла через ліс. Це важлива для нас подробиця, адже з листів відомо, що, крім Боярки, Грушевські могли відпочивати й

на хуторі Сподарець біля станції Мотовилівка, як це зробили Олександр і Ганна в 1912 – 1913 рр. [24]



Складніше з датуванням згаданої події. Згідно з документами, згадана авторкою спогадів Теклюня (згодом вона запам'ятається як Текля Андріївна Чик – багатолітня сумлінна хранителька Дому Грушевських) з'явилась молоденькою дівчиною в родині Грушевських тільки у травні 1914 р. [25] – час, коли невдовзі почнеться Перша світова війна і буде не до дач. Не виключено, що дані гостини відбулися раніше, а пізніший образ Теклі Чик наклався в пам'яті Тамари Марківни наприкінці її довгого і непростого життя на попередню покоївку.



↗ Поштівка від невідомого для Олі Шамраєвої (небога Михайла Грушевського), адресована на дачу Купріяна Лупича. 1908 р. Зберігається в ІММГ.



↗ Вулиця Зелена в Боярці (сучасний вигляд), де колись була дача Купріяна Лупича. Фото 2018 р.

...Тепер, через понад століття, вже здавалось неможливим з'ясувати хоча б одну з боярських адрес Грушевських. Підказку знаходимо в листах Михайла Сергійовича до сестри Ганни та брата Олександра за 1908 р. Ця майже повна адреса: "Ст. Боярка Ю.З.Ж.Д. Будаевка, ул. Зеленая, дача Купріяна. Грушевському Александру Сергеевичу"[\[26\]](#). Та хто такий Купріян і де була його дача? Чи збереглась вона до нашого часу?

Наполегливий пошук був тривалим, але успішним[\[27\]](#). У результаті пощастило з'ясувати, що йдеться про Купріяна Лупича і навіть знайти його нащадків. А вже від них ми дізнались, що Купріян (Купрій) Лупич до революції 1917 р. мав десь на початку Зеленої вулиці з боку лісу два дерев'яних дачних будинки (один з них був двоповерховим), які щоліта здавав відпочиваючим. Сам він з родиною мешкав неподалік, на теперішній вулиці Шевченка. З дружиною Мотрею мав численну сім'ю: дев'ятьох синів і двох дочок. То були завзяті, роботящі люди, серед синів переважали теслі та будівельники. Старий Купріян помер бл. 1932 р. у віці 97 років і нащадкам запам'ятався, як "невеликий щуплий дідок". Ще раніше, на самому початку більшовицької влади, обидві Купріянові дачі були націоналізовані, а під час колективізації – зруйновані й матеріал з них пішов на побудову корівників для щойно заснованого колгоспу "Інтенсивник". Майже нічого не лишилося навіть від кладовища, де були поховані Лупичі: з часів сатанинської волі його перетворили на піщаний кар'єр. [\[28\]](#)



↗ Хата Купріяна Лупича на вул. Шевченка в Боярці. Сучасний вигляд. Фото 2010 р.

І все ж втрати виявились не суцільними. Як з'ясувалося, на сусідній вулиці Шевченка добре зберігся будинок, де колись мешкав з родиною сам Купріян Лупич. Це типова для старих українських сіл білена хата з глиняною призьбою і біло-зеленими дерев'яними віконницями – таких у нас лишилось уже небагато. Та хата береже пам'ять про Боярку-Будаївку, яку любили Грушевські і, певно, бували під її дахом. Тепер вона залишилась єдиною ланкою, що єднає сучасну Боярку з Великим Українцем Михайлом Грушевським.



↗ Вулиця Михайла Грушевського. Боярка. Фото 2018 р.

З 2016 р. ім'я Михайла Сергійовича носить одна з головних вулиць старої частини Боярки (колишня вулиця Жовтнева). Тут поруч з приватною забудовою містяться міська рада, історична будівля ЗОШ № 2, краєзнавчий музей. Її захована під асфальтом бруківка пам'ятає кроки великого вченого і державотворця Михайла Грушевського.

Микола Кучеренко

- [1] Центральний державний історичний архів України в Києві (далі – ЦДІАК України), ф. 1235, оп. 1, спр. 278, арк. 124 зв.
- [2] *Похилевич Л. Уезды Киевский и Радомысльский. Статистические и исторические заметки о всех населенных местностях в этих уездах и с подробными картами их.* – К., 1887. – С. 94-95.
- [3] *Спутник по г. Киеву. Иллюстрированный путеводитель по Киеву и его окрестностям. Издание VI-е М.С.Богуславского. Исправленное и дополненное Д.Марголиным.* – К., 1910. – С. 152-154.
- [4] *Весь Юго-Западный край.* – К., 1913. – С. 451.
- [5] ЦДІАК України, ф. 442, оп. 624, спр. 1, арк. 75.
- [6] Дет. див.: *Кучеренко М., Панькова С., Шевчук Г.* Я був їх старший син (рід Михайла Грушевського). – К., 2006. – С. 390-393, 517.
- [7] ЦДІАК України, ф. 1235, оп. 1, спр. 278, арк. 106 зв.
- [8] Там само, спр. 9, арк. 25.
- [9] Там само, спр. 278, арк. 201 зв.
- [10] Йдеться про Ковалевську Олену Іванівну (прибл. 1871 – ?) – двоюрідну сестру Михайла Грушевського.
- [11] ЦДІАК України, ф. 1235, оп. 1, спр. 10, арк. 82.
- [12] Там само, спр. 278, арк. 124 зв.
- [13] Там само, спр. 10, арк. 2 зв.
- [14] Там само, спр. 283, с. 68.
- [15] Там само, спр. 277, арк. 308 зв. – 309.
- [16] Там само, спр. 19, арк. 6.
- [17] Там само, спр. 1426, с. 14.
- [18] Там само, спр. 1428, с. 44.
- [19] Йдеться про кавказького друга Датіко Дапквієва, який також зафіксований на боярських фотокартках Грушевських.
- [20] ЦДІАК України, ф. 1235, оп. 1, спр. 25, арк. 206 зв. -207.
- [21] Там само, спр. 943.
- [22] *Украинский народ в его прошлом и настоящем.* – Т. II. – Петроград, 1916. – Таблица VIII між стор. 504- 505. Видання зберігається в ІММГ.

[23] Текст спогадів Т.М.Грушевської зберігається в Історико-меморіальному музеї Михайла Грушевського (далі – ІММГ).

[24] ЦДІАК України, ф. 1235, оп. 1, спр. 1426, с. 47.

[25] Автор вдячний директору ІММГ С.Паньковій за надані відомості.

[26] ЦДІАК України, ф. 1235, оп. 1, спр. 1285, с. 306.

[27] Дет. див.: *Кучеренко М. Грушевські у Боярці // Київ і кияни. Матеріали щорічної науково-практичної конференції. Випуск 7. – К., 2007 р. – С. 283-291.*

[28] Серед кількох уцілілих поховань була могила Лупича Івана Купріяновича. Ця епітафія допомогла з'ясувати прізвище згаданого вище Купріяна, щоб потім знайти його нащадків. 16 червня 2013 р. на понищеному цвинтарі було освячено меморіал похованих там шістьох воїнів Армії Української Народної Республіки.

ЗАЛИШИТИ ВІДПОВІДЬ

Ім'я *

Email *

Опублікувати коментар

**МУЗЕЙ ВІДЧИНЯЄ ДВЕРІ ДЛЯ
ВІДВІДУВАЧІВ**

«Я ПОЧУВ СЕБЕ ЛІТЕРАТОРОМ»

**КУЛЮНЯ/КАТРУСЯ/КАТЕРИНА
МИХАЙЛІВНА**

**«МІЙ СВІТЕ ЗАТИШНИЙ, МОЯ УТІХО
МИЛА»:**

ОСВІДЧЕННЯ МИХАЙЛА
ГРУШЕВСЬКОГО

«Історико-меморіальний музей
Михайла Грушевського» © 2017

е-АРХІВ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Попередня версія сайту



Музей працює щоденно, крім понеділка, з 10:00 до 18:00

Київ, вул. Паньківська, 9

Тел.: (044) 288-28-07